

Amira Begić

Nadareni učenici
Individualizirana nastava

Daroviti učenici

"Sva su djeca rođeni geniji, a mi potrošimo prvih šest godina njihova života kako bismo uništili tu genijalnost" (G. Dryden, J.Vos, 2001).

- Darovitost se pojavljuje u različitim područjima sposobnosti ili kao kombinacija sposobnosti koje dolaze do izražaja u nekom području ljudskog znanja ili aktivnosti.
- Darovitost može biti izražena u obliku produktivno-kreativne aktivnosti i rezultata ili kao potencijal koji će se uz potporu okoline, poticanjem i njegovanjem razviti u produktivnu darovitost, tj. stvaralaštvo.

Pokazatelji darovitosti

- Osobito kvalitetno učenje (sticanje i zadržavanje znanja);
- Osobito kvalitetna upotreba znanja;
- Samostalno stvaranje novog znanja (kreativnost);
- Velika motiviranost;

Otkrivanje nadarenih učenika

- Razlog zbog kojeg je identifikacija nadarenih teška je stoga što ne postoji jedna definicija nadarenosti koja je univerzalna;
- Identifikacija se sve više orijentisala na intelektualni domen i sve više zapostavila drugi čovjekov potencijal;
- u otkrivanju darovitih učenika, značajnu ulogu imaju nastavnici;

- nadarena djeca mogu da slijede uputstva nastavnika i da rade samostalno;
- često pokazuju interesovanja za neki predmet koji je iznad njihove uzrasne grupe;
- identifikacija nadarenih učenika ima dvije faze: otkrivanje nadarenih učenika i utvrđivanje vrste i stupnja nadarenosti.

- rad sa nadarenom djecom podrazumijeva posebne programe i aktivnosti usklađene sa njihovim potrebama i potencijalima.;
- osim redovnog školskog rada, nadarena djeca trebaju i pomoć, odnosno savjetovanje pri izboru karijere;

Posebne obrazovne potrebe darovitih

- Potreba za druženjem s djecom iste hronološke dobi;
- za druženje s vršnjacima sličnih visokorazvijenih sposobnosti (međusobno poticanje, smanjenje osjećaja izoliranosti);
- za radom u obogaćenim i proširenim odgojno-obrazovnim programima;
- za nezavisnošću u učenju (samostalan rad i istraživanje);
- za izazovima u kojima se može doživjeti i povremeni neuspjeh (postavljanje zadataka u blizinu krajnjih granica zone proksimalnog razvoja (Miljevič-Ridički, 2005));
- za sudjelovanjem u širokim programima u kojima se potiče cjelokupni razvoj (da ne dođe do prebrze i preuske specijalizacije što može ugroziti razvoj ličnosti ili nekih drugih sposobnosti).

- Iako se čine zrelijim i odlučnijim od svojih vršanjaka, savjetovanje o odabiru i razvoju karijere neophodan je korak u radu sa nadarenim učenicima kako bi i oni donijeli odluke bazirane na potpunim informacijama i bili spremni da donose samostalne odluke i u budućem razvoju karijere.
- Posebnu pažnju treba obratiti na one učenike koji su:
 - nadareni ali ne postižu uspjehe (savjetodavni rad sa njima treba biti usmjeren na otkrivanje razloga zbog kojih nisu motivirani za postizanje boljih rezultata);
 - emocionalno nadareni;
 - kreativni;

Prilagođeni program - individualizirana nastava

- Prilagođeni program se odnosi na sadržajno i metodičko prilagođavanje;
- **individualizirani pristup** odnosi samo na metodičko prilagođavanje u radu sa učenicima s posebnim potrebama (nadareni učenici, učenici sa teškoćama u učenju, učenici sa smetnjama u razvoju);

Prilagođeni program

- Prilagođeni program uključuje prilagođavanje sadržaja: sadržaji se prilagođavaju djetetovim mogućnostima;
- npr. prilagođavanje iz matematike može značiti da učenik sa posebnim potrebama (smet. u raz.) množi samo sa jenocifrenim brojevima, dok vršnjaci (prema nastavnom planu i programu) množe sa višecifrenim brojevima;

- npr. iz fizike učenik s PP (smet.u raz.) će moći naučiti samo neke od zakonitosti u nastavnoj cjelini i to pojednostavljeno objašnjene i povezane sa konkretnim iskustvom;
- možda će rješavati samo najjednostavnije zadatke ili uopće neće rješavati zadatke, dok će vršnjaci raditi na kompleksnijim primjerima, formulama...

- U bosanskom jeziku se prilagođavanje može odnositi na drugačiji izbor lektire ili zadatke koji se odnose samo na jedno poglavlje;
- gramatika će se npr. bazirati na osnovnim pravilima i analizi proste rečenice....
- osim sadržajnog prilagođavanja, primjenjuje se i prilagođavanje u načinima rada i ocjenjivanju, što je identično i za individualizirani pristup.

Individualizirani pristup

- se ne odnosi na sadržajno prilagođavanje već na prilagođavanje načina rada i zahtjeva prema učeniku,
- u individualiziranom pristupu i prilagođenom programu prilagođavaju se slijedeći zahtjevi:

- 1. Zahtjevi s obzirom na samostalnost učenika: postepeno pružanje pomoći i podrška pri rješavanju zadataka, rukovanju geometrijskim priborom...

2. Zahtjevi s obzirom na vrijeme rada: predviđanje produženog vremena za rješavanje zadataka posebno u pisanim provjerama znanja.....

3. Zahtjevi obzirom na način rada: pojedinačno zadavanje zadataka, odabir tipova zadataka po principu lakši-teži-lakši; češće vježbanje i ponavljanje, korištenje diktafona i kalkulatora.....

- 4. Zahtjevi s obzirom na provjeravanje: samo usmena provjera ili pružanje mogućnosti da neko drugi čita (učenik s disleksijom); češća provjera znanja u kraćim vremenskim jedinicama i s manjim brojem zadataka ili pitanja u ispitivanju

5. Zahtjevi s obzirom na aktivnost: zajedničko planiranje rada s učenikom, češće promjene aktivnosti; fizičko približavanje učenika izvoru posmatranja (konstruisanje, mjerenje...)

- Individualizacija se odnosi i na drugačiji pristup prema ponašanju učenika koji npr., ima ADHD, pa, ne može cijeli čas sjediti na mjestu nego se predvide aktivnosti u kojima može ustati, otići u drugi dio učionice, baviti se drugim sadržajima nakon što je završio svoj zadatak (koji je njemu primjeren).
- Takav učenika se ne kažnjava negativnim opaskama ili jedinicama zbog nemogućnosti prepisivanja s table zbog problema sa pažnjom, zaboravljanja domaćih zadaća, već se primjenjuju postupci individualizirane nastave.

Koraci u primjeni individualizirane nastave

- identifikacija individualnih razlika među učenicima;
- izbor nastavne oblasti, odnosno nastavnog sadržaja za individualizirano učenje;
- priprema odgovarajućih materijala;
- organizovanje i izvođenje;
- vrednovanje procesa i efekata individualizovane nastave.

Uloga nastavnika individualizirane nastave

- treba da dobro poznaje *individualne psihofizičke sposobnosti* svojih učenika, odnosno individualne razlike koje postoje među učenicima njegovog odjeljenja;
- on je organizator, saradnik, pomagač, mentor, usmjerivač, savjetnik;
- ima dužnost da pomogne učenicima kako bi otkrili svoj stil učenja i bolje upoznali svoju ličnost.

- dozira obim pomoći pojedinim učenicima, stimulira međusobnu pomoć i saradnju, sistematski uvodi pojedince u samostalni rad,
- omogućavanje svim učenicima da usvoje metode rada koje im najviše odgovaraju.

*Za uspjeh individualizirane nastave
potrebno je obezbjediti:*

- kreativnog, vrijednog, agilnog i stvaralački usmjerenog nastavnika;
- funkcionalne nastavne prostorije;
- dobro opremljenu mediateku;
- materijale za samostalni rad učenika;
- nastavna sredstva za individualni, grupni i kolektivni rad učenika;

Individualizovana nastava ima svojih prednosti i nedostataka.

Prednosti

- su velike, a osnovno je što se u interpretaciji nastavnih sadržaja polazi od psihofizičkih mogućnosti svakog učenika u odjeljenju;
- kod učenika se razvija samostalnost, samoinicijativa, istraživački i stvaralački duh, jača i afirmiše njegova ličnost, javlja se fluentnost (produkcija) ideja, originalnost, inventivnost itd.

- Nastava je humanija i učenicima je omogućeno da uče i napreduju sopstvenim tempom,
- u odjeljenju se razvija povoljna radna klima i pozitivni stavovi prema učenju, osposobljavanju učenika za permanentno obrazovanje, korištenje metoda i tehnika efikasnog učenja, postizanju opštih rezultata itd.

Nedostaci individualizirane nastave

- ako se suviše potencira, može negativno djelovati na socijalno ponašanje učenika;
- na negiranje grupnih i kolektivnih oblika rada;
- pojavu akolektivizma, individualističkog i egoističkog ponašanja,
- usmjeravanje učenika na nevažne činjenice, nedozvoljenu sporost i nedisciplinu u radu, pojave samozadovoljstva i samoprecjenjivanja sposobnosti i sl.

Teškoće individualizirane nastave

- veći broja učenika u odjeljenju;
- nedostatak odgovarajućih štampanih materijala za individualizirani rad itd.
- Pomoću individualizirane nastave moguće je postići dobre rezultate ako se pravovremeno osmisli i funkcionalno korelira sa ostalim vrstama nastave, oblicima i metodama učenja.

Prilagođeni program ili individualizirani pristup

- ovisi o teškoćama djeteta, odnosno njegovim mogućnostima da slijedi redovni nastavni plan i program, a to se utvrđuje dijagnostičkim postupcima;
- što se nastavnika tiče, i jedan i drugi pristup zahtijeva dodatnu pripremu, a za prilagođeni program izradu programa za svakog učenika iz svakog predmeta.
- za individualizirani pristup učitelj treba predvidjeti i napisati metode rada.

Ocjenjivanje

- UČENIKA SE OCJENJUJE U SKLADU SA NJEGOVIH PROGRAMOM I NJEGOVIH PRILAGODBAMA a ocjene su od 1 do 5 (svakako uz izvještaj) ili opisno ocjenjivanje,
- ako je učenik negativno ocijenjen ili pretežno ima ocjene dovoljan treba provjeriti kakav je program i kako se primjenjuje;
- svaki učenik obzirom na svoje sposobnosti i teškoće treba imati SVOJ prilagođeni program ili individualizirani pristup.

- individualizirani postupci su obavezni u radu sa učenicima sa pp (nadareni, učenici sa teš. u učenju...)
- individualizaciju u radu provode nastavnici, a stručni saradnik, ako nema defektologa tada je to pedagog ili psiholog, MORA učitelju/nastavniku objasniti, koji su to postupci.

Uspjeh učenika s pp

- preduvjet za uspjeha djeteta sa pp (nadareni, smatrnje u razvoju, teš. u učenju) je potreban roditeljski napor i saradnja sa školom;
- saradnja prije svega treba da se odnosi na dogovor sa učiteljima/nastavnicima i stručnim saradnikom koji će se postupci primjenjivati u školi a šta će se i na koji način raditi kod kuće;

Individualizirani pristup - individualni rad

- **Individualizirani pristup** označava načine rada u nastavi sa djetetom u skladu sa njegovim teškoćama, odnosno sposobnostima (npr. uvećani tisak, bold, veći proredi, i sl. za dijete sa teškoćama vida, pretežno usmeno ispitivanje itd. za dijete sa disleksijom, tolerancija rada kraće vrijeme za dijete s ADHD-om i tome slično);
- **Individualni rad** znači rad u dvoje-stručnjak i dijete, i taj oblik rada se primjenjuje i u rehabilitaciji i u savjetovanju...
- A kad se radi o nadarenim učenicima onda se to odnosi na **samostalan** rad učenika;

Didaktičko - metodički postupci rada sa učenicima sa pp (smetnajma u razvoju)

- upotreba jasnih, razgovjetnih kraćih rečenica s poznatim riječima;
- ponavljanje rečenog;
- provjera razumijevanja;
- jednostavna i pregledna nastavna sredstva usmjerena na zadatak;
- prilagođavanje tiska i teksta (povećavanje razmaka, uvećavanje, sažimanje, pojednostavljivanje, uokvirivanje);

- primjereno uključivanje u rad (čitanje na početku teksta, na početku odlomka);
- upućivanje na korištenje orijentira pri čitanju (praćenje slijeda čitanja prstom, povlačenje crta pri čitanju);
- usmjeravanje na preglednost i čitkost napisanog (razmaci pri pisanju, isticanje pravila, def-ja);
- dugotrajnije vježbanje i ponavljanje bitnih dijelova sadržaja uz usmenu provjeru i razumijevanja sadržaja;

- primjena individualiziranih nastavnih listića (utvrđivanje, ponavljanje i vježbanje);
- jasno davanje uputa;
- doziranje informacija;
- provjera praćenja rada;
- usmjeravanje aktivnosti;
- primjena ciljanih, jednostavnih, učeniku interesantnih didaktičkih materijala (pregledni, bez suvišnih detalja, razumljivog sadržaja);

- poželjno je uvažavati način govora učenika, biti uzoran govorni model, pravovremeno poticati (roditelje/staratelje) postupke dijagnosticanja teškoća.

LITERATURA (koju vrijedi pročitati)

- Grupa autora, Put ka inkluzivnoj školi, Tuzla, 2005;
- Udruženje Inkluzija, Inkluzivna škola, Brčko Distrikt, 2005.
- Hadžihasanović H., Pedagogija, Tuzla 1995,
- Materijal sa seminara «Inkluzija djece sa posebnim potrebama u redovni školski sistem», Tuzla 2005,
- Andrilović, V. i Čudina - Obradović, M., Psihologija učenja i nastave, Školska knjiga - Zagreb, 1996.
- <http://individualizirana> nastava nadarenih učenika;

■ **Hvala na pažnji!!!**